

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 46/2020-47

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 8. septembra 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Rastislava Kaššáka a Ladislava Duditša prerokoval prijatú ústavnú sťažnosť sťažovateľiek obchodných spoločností [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátom JUDr. Ladislavom Lukáčom, Hlavná 17, Prešov, vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 432/2012 a postupom Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 24 Co 148/2018 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo obchodných spoločností [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd postupom Okresného súdu

Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 432/2012 a postupom Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 24 Co 148/2018 porušené boli.

2. Okresnému súdu Prešov a Krajskému súdu v Prešove prikazuje, aby v napadnutých konaniach konali bez zbytočných prietahov.

3. Obchodným spoločnostiam [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ] priznáva finančné zadost'učinenie každej z nich v sume 1 000 € (slovom tisíc eur), ktoré je Okresný súd Prešov povinný vyplatiť im, každej z nich v sume 500 € (slovom päťsto eur), ktoré je Krajský súd v Prešove povinný vyplatiť im, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Prešov a Krajský súd v Prešove sú povinné nahradiť obchodným spoločnostiam [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], trovy konania v sume 676,95 € (slovom šesťstosedemdesiatšesť eur a deväťdesiatpäť centov) na účet ich právneho zástupcu advokátovi JUDr. Ladislavovi Lukáčovi, Hlavná 17, Prešov, spoločne a nerozdielne do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti obchodných spoločností [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ] nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého konania a sťažnostná argumentácia sťažovateliek

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 46/2020-17 z 28. januára 2020 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateliek obchodných spoločností [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ],

██████████, a ██████████ ██████████ ██████████, ██████████
(ďalej len „sťažovateľky“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 432/2012 a postupom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 24 Co 148/2018 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

1.1 Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť, ktorou sťažovateľky namietali porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, odmietol pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľky sú žalovanou stranou v spore, ktorého predmetom je zriadenie vecného bremena v prospech žalobcov podľa § 151o ods. 3 Občianskeho zákonníka. Napadnuté konanie sa začalo podaním žaloby na okresnom súde 11. decembra 2012 a dosiaľ nie je právoplatne skončené.

2.1 Z obsahu ústavnej sťažnosti je zrejmé, že napadnuté konanie ku dňu podania ústavnej sťažnosti trvá sedem rokov, pričom podľa názoru sťažovateľiek vo veci konajúce súdy rozhodujú o žalobnom návrhu, ktorý nemá oporu v zákone.

2.2 Sťažovateľky ďalej uviedli, že okresný súd dokonca vydal aj predbežné opatrenie uznesením z 2. októbra 2013 v spojení s uznesením krajského súdu z 29. januára 2014, ktorým im bola uložená povinnosť umožniť žalobcom prechod cez ich nehnuteľnosti – stavbu, resp. cez podchod v stavbe.

2.3 Napadnuté konanie je podľa názoru sťažovateľiek poznačené nesústredenosťou a zdĺhavou činnosťou okresného súdu, ktorá je príčinou zbytočných prieťahov v konaní vyplývajúcich zo subjektívnych dôvodov na strane konajúceho súdu.

2.4 Sťažovateľky vo svojej ústavnej sťažnosti uviedli podrobný chronologický prehľad jednotlivých procesných úkonov v napadnutom konaní. Okresný súd v napadnutom konaní 27. októbra 2015 rozhodol rozsudkom č. k. 12 C 432/2012-254, ktorým žalobu žalobcov zamietol. Žalobcovia podali 11. decembra 2015 proti rozsudku okresného súdu č. k. 12 C 432/2012-254 odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd uznesením

č. k. 21 Co 121/2016-294 z 21. decembra 2016 tak, že rozsudok okresného súdu zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Následne okresný súd po doplnení dokazovania rozhodol rozsudkom č. k. 12 C 432/2012-455 z 3. júla 2018, ktorým žalobe žalobcov vyhovel. V súčasnosti prebieha napadnuté konanie na súde druhej inštancie pod sp. zn. 20 Co 148/2018 (spis predložený krajskému súdu 26. októbra 2018, pozn.), ktorý na poslednom pojednávaní 5. septembra 2019 nariadil znalecké dokazovanie s výzvou stranám sporu o predloženie otázok súdnemu znalcovi.

2.5 Sťažovateľky doručili ústavnému súdu 3. januára 2020 písomné podanie, ktorým doplnili svoju pôvodnú ústavnú sťažnosť z 22. novembra 2019 (ústavná sťažnosť ktorá bola ústavnému súdu doručená 2. decembra 2019, pozn.). Podstatou uvedeného podania je doplnenie sťažovateľkami už uvedených skutkových okolností s ohľadom na predmet napadnutého konania a subjektívne hodnotenie sťažovateľiek vo vzťahu k vydaným meritórnym rozhodnutiam. Sťažovateľky ďalej precizovali jednotlivé obdobia nečinnosti okresného súdu a krajského súdu (ktoré vymedzili na obdobie 30 mesiacov, pozn.) v kontexte celkovej dĺžky napadnutého konania.

3. Na základe tvrdení uvedených v ústavnej sťažnosti sťažovateľky navrhujú, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie rozhodol nálezom, v ktorom vysloví, že základné právo sťažovateľiek podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru porušené boli. Súčasne sa sťažovateľky domáhali priznania finančného zadosťučinenia 5 000 € pre každú z nich a náhrady trov konania.

II.

Vyjadrenia okresného súdu a krajského súdu k obsahu ústavnej sťažnosti a replika sťažovateľiek

II.1 Vyjadrenie okresného súdu

4. Okresný súd vo vyjadrení sp. zn. 1 SprO 307/2020 doručenom ústavnému súdu 12. marca 2020 uviedol chronologický prehľad procesných úkonov vykonaných

prvoinštančným súdom. Súčasťou vyjadrenia okresného súdu bolo stanovisko zákonnej sudkyne, ktorá považuje ústavnú sťažnosť sťažovateľiek za nedôvodnú.

4.1 Podľa zákonnej sudkyne je dĺžka napadnutého konania ovplyvnená samotným konaním sťažovateľiek (podanie opravných prostriedkov proti procesným rozhodnutiam, pozn.). Sťažovateľky tiež nereagovali na výzvu okresného súdu na zloženie preddavku na vykonanie dokazovania (28. jún 2017), pričom k reálnemu zaplateniu preddavku na znalecké dokazovanie došlo 21. septembra 2017, a to po oznámení súdu, že dokazovanie nevykoná.

4.2 V podstatnej časti svojho stanoviska zákonná sudkyňa poukázala na osobnú nadmernú pracovnú zaťaženosť s tým, že je v jej záujme konať vo veci v súlade s ústavou a procesným zákonom, avšak aj v dôsledku podanej ústavnej sťažnosti a potreby neustáleho vyjadrovania sa a vyhľadávania informácií potrebných na osobnú obhajobu sudcu dochádza opäť len k strate ďalšieho pracovného aj mimopracovného času na úkor riadneho výkonu sudcovskej profesie.

4.3 Zákonná sudkyňa ďalej uviedla, že sústavné prerozdeľovanie spisov, nedostatok personálneho obsadenia súdov ako dôvod prietáhov v konaní nemôže ísť na vrub občanovi alebo subjektu, ktorému súd má poskytnúť ochranu jeho práv a oprávnených záujmov, avšak taktiež tieto skutkové okolnosti nemôžu byť dôvodom na vyvodzovanie zodpovednosti voči zákonnému sudcovi, keďže ide o objektívne okolnosti, ktoré sudca v rámci svojich možností nemôže ovplyvniť. Taktiež z rovnakých dôvodov nie je primárne relevantné pre skúmanie otázky prietáhov v konaní náročnosť sporu, keďže problém spočíva predovšetkým v otázke zaťaženia okresného súdu a jeho sudcov a absencie vytvorenia riadnych pracovných podmienok.

4.4 Okresný súd vyslovil súhlas s upustením od ústneho prejednávania ústavnej sťažnosti (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

II.2 Vyjadrenie krajského súdu

5. Krajský súd k obsahu ústavnej sťažnosti podal vyjadrenie sp. zn. Spr 109/20 z 23. marca 2020, v ktorom uviedol, že v rámci vedeného odvolacieho konania dopĺňa

dokazovanie, ktorého výsledkom by malo byť konečné rozhodnutie o podanom žalobnom návrhu.

5.1 Uviedol, že vo veci sa už uskutočnili pojednávania a aktuálne sa realizujú úkony nariadeného znaleckého dokazovania, čo svedčí o zložitosti veci z hľadiska zisťovania skutkového stavu a napokon aj z hľadiska jej právneho posúdenia. Krajský súd ako súd druhej inštancie nie je vo veci nečinný a nesúhlasí s názorom sťažovateľiek, že prejednáváná vec nevykazuje skutkovú či právnu náročnosť.

5.2 Krajský súd uviedol aj chronologický prehľad procesných úkonov odvolacieho konania a zdôraznil, že vo veci boli vypracované dva znalecké posudky, ktoré si v časti určenia výšky náhrady za zriadenie vecného bremena vo svojich záveroch značne rozporovali. Uvedený rozpor sa nepodarilo odstrániť ani konfrontáciou znalcov, ku ktorej odvolací súd pristúpil. Ani jeden zo spracovaných znaleckých posudkov sa nezaoberal otázkou vyčíslenia hodnoty tzv. služobného pozemku, ktorej výšku je potrebné zohľadniť. Aj z uvedeného dôvodu odvolací súd vyhovel návrhu žalobcov a nariadil znalecké dokazovanie znaleckému ústavu, ktorý však po prevzatí spisu odmietol znalecký úkon vykonať. Krajský súd následne rozhodol uznesením (č. k. 24 Co 148/2018-600 z 20. februára 2020, pozn.) a poveril spracovaním znaleckého posudku znaleckú organizáciu.

5.3 Podľa názoru krajského súdu ak odvolací súd koná, nie je nečinný, ba skôr naopak, realizuje účinné úkony smerujúce k vecnému rozhodnutiu (pojednávania, znalecké dokazovanie i iné), tak nemožno v aktuálnom odvolacom konaní urobiť záver, že postupom odvolacieho súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základných práv namietaných sťažovateľkami v ústavnej sťažnosti.

5.4 Krajský súd vyslovil súhlas s upustením od ústneho pojednania ústavnej sťažnosti (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

II.3 Replika sťažovateľiek

6. Sťažovateľky na vyjadrenie okresného súdu a krajského súdu reagovali replikou z 12. mája 2020.

6.1 Vo vzťahu k vyjadreniu okresného súdu sťažovateľky argumenty okresného súdu nepovažovali za dôvodné. Za právne nezdôvodniteľné, resp. neprípustné mali tvrdenia okresného súdu o tom, že dĺžka napadnutého konania je ovplyvnená ich správaním, keď v konaní využívali len svoje práva, ktorý im procesný predpis priznáva. Podľa názoru sťažovateľiek z podaného prehľadu procesných úkonov nepochybne vyplývajú subjektívne prietahy, ktoré nemajú opodstatnenie.

6.2 Vyjadrenie krajského súdu k vecnej stránke ústavnej sťažnosti sťažovateľky považovali za nekonkrétne, nezaoberajúce sa postupom súdov v napadnutom konaní. Sťažovateľky okrem subjektívnych prietahov namietali aj to, že ide o právne nie zložitú problematiku.

6.3 Sťažovateľky uviedli, že napadnutému konaniu iniciovanému žalobou podanou 11. decembra 2012 predchádzalo iné súdne konanie (medzi rovnakými účastníkmi), v ktorom sa žalobcovia domáhali určenia, že existuje vecné bremeno spočívajúce v práve prechodu (v napadnutom konaní navrhujú zriadiť vecné bremeno rozhodnutím súdu). Vo veci rozhodoval ten istý zákonný sudca a vec bola skončená v priebehu dvoch rokov zamietnutím žaloby (konanie vedené na okresom súde pod sp. zn. 12 C 147/2009, pozn.). Sťažovateľky sú toho názoru, že zákonný sudca nepochybne poznal skutkový stav celej veci, bol prítomný na ohliadke na mieste samom, bolo vykonané dokazovanie, a teda vec poznal po skutkovej i právnej stránke. Podľa sťažovateľiek súd mal rozhodovať o žalobe, ktorou sa domáhali žalobcovia zriadenia vecného bremena (práva prechodu cez príľahlý pozemok k stavbe), avšak napokon sa rozhoduje o zriadení vecného bremena nie cez príľahlý pozemok, ale cez stavbu vo vlastníctve sťažovateľiek, čo zákon vylučuje.

6.4 Sťažovateľky vyjadrili presvedčenie, že sudcovia vytvárajúc prietahy hľadajú možnosť zriadiť vecné bremeno v prospech žalobcov v rozpore so zákonom nie cez pozemok, ale cez stavbu. Ide i sudcovskú svojvôľu hraničiacu so zásadným porušením sudcovskej právomoci, lebo sudca môže rozhodovať len na základe platného zákona, a nie na základe svojej vôle. Skutočná príčina prietahov podľa sťažovateľiek spočíva v tom, že sa hľadá spôsob, ako obísť zákon a zriadiť vecné bremeno cez stavbu, ktorá je vo vlastníctve sťažovateľiek.

6.5 Sťažovateľky zároveň vyslovili súhlas s upustením od ústneho pojednania ústavnej sťažnosti.

7. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde, upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Právomoc ústavného súdu a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu

8. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Sťažovateľky sa ústavnou sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a súčasne sa domáha aj vyslovenia porušenia svojho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

10. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I.ÚS 132/03, IV.ÚS105/07, IV.ÚS 90/2010).

11. Pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie už označených práv vychádza ústavný súd tiež zo svojej dnes už ustálenej judikatúry, v súlade

s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

12. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila i v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie strany sporu v súdnom konaní a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

IV.

Vyhodnotenie postupu okresného súdu a krajského súdu

13. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

14. Táto povinnosť súdu do 1. júla 2016 vyplývala z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, v zmysle ktorej len čo sa konanie začalo, postupoval v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016

je *expresis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priet'ahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

15. Aj keď ústavný súd pri formulovaní zásad pre určenie, či konanie prebieha v (ne)primeranej dobe, vychádza zo zložitosti veci, vlastného správania sťažovateľa či z konania a postupu všeobecného súdu v konkrétnom napadnutom konaní, vzhľadom na celkovú dĺžku konania (8 rokov) tieto kritériá nepovažoval v danej veci za potrebné detailne skúmať. Je zrejmé, že celková dĺžka napadnutého konania prebiehajúceho opakovane na dvoch inštanciách všeobecných súdov nie je v súlade s požiadavkou dosiahnutia právoplatného meritórneho rozhodnutia v primeranej lehote.

16. Ústavný súd vo svojej predchádzajúcej judikatúre poukázal na to, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna činnosť orgánu verejnej moci (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, ak činnosť orgánu verejnej moci nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (obdobne napr. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

IV.1 K postupu okresného súdu v napadnutom konaní

17. Okresný súd v napadnutom konaní po podaní žaloby 11. decembra 2012 postupoval v zásade plynule, vykonával procesné úkony v súvislosti s doručovaním žaloby a vyjadreniami sporovým stranám. Prvé pojednávanie sa uskutočnilo 19. septembra 2013 (takmer 9 mesiacov po podaní žaloby), ďalej však okresný súd prejednával vec v primeraných časových úsekoch (pojednávanie 26. novembra 2013, 4. februára 2014, pozn.).

17.1 Obdobie nečinnosti možno konštatovať od 4. februára 2014 do 27. októbra 2015, keď okresný súd obmedzil svoju činnosť na procesné úkony súvisiace s vykonávaním dokazovania (doručenie vyjadrení, ustanovenie znalca, rozhodnutie o priznaní odmeny

znalcovi, pozn.). Opakovaná nečinnosť v postupe okresného súdu nastala v období od 15. mája 2017 do 5. júna 2018 (nečinnosť viac ako 1 rok).

17.2 Ústavný súd vzhliadol v postupe okresného súdu aj značnú nesústredenosť, ktorá v konečnom dôsledku vyústila do vydania dvoch protichodných meritórnych rozhodnutí.

17.3 Okresný súd po prvýkrát vo veci rozhodol rozsudkom č. k. 12 C 432/2012-254 z 27. októbra 2015, ktorým žalobu o zriadenie vecného bremena spočívajúceho v práve cesty cez prilahlý pozemok zamietol. Krajský súd rozhodol o odvolaní sporových strán proti uvedenému rozsudku uznesením č. k. 21 Co 121/2016-294 z 21. decembra 2016 tak, že napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie [podľa § 389 ods. 1 písm. c) CSP, pozn.].

17.4 Nesústredný postup okresného súdu možno konštatovať aj pri samotnom predložení súdneho spisu na rozhodnutie o odvolaní strán sporu súdu druhej inštancie (3. februára 2016). Krajský súd 6. apríla 2016 vrátil súdny spis okresnému súdu ako predčasne predložený (v časti na rozhodnutie o odvolaní o priznaní odmeny znalcovi vyšším súdnym úradníkom, zákonný sudca sa nevyjadril, že nemieni odvolaniu vyhovieť, pozn.), pričom súdny spis bol opätovne predložený krajskému súdu 20. mája 2016 s doplneným vyjadrením, že sudca nemieni vyhovieť odvolaniu podanému proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka o priznaní odmeny znalca.

17.5 Okresný súd po doplnení dokazovania na pojednávaní 3. júla 2018 rozhodol rozsudkom č. k. 12 C 432/2012-455, ktorým žalobe žalobcov vyhovel a zriadil vecné bremeno v prospech žalobcov za náhradu. Proti uvedenému rozsudku podali sťažovateľky odvolanie, čím sa napadnuté konanie opakovane presunulo na súd druhej inštancie (súdny spis bol predložený krajskému súdu 28. októbra 2018, pozn.).

18. K argumentácii okresného súdu smerujúcej k pričítaniu priet'ahov na ťarchu sťažovateľiek z dôvodu podávaných opravných prostriedkov proti procesným rozhodnutiam súdu ústavný súd zdôrazňuje, že sťažovateľovi nemôže byť vytýkané uplatnenie procesných prostriedkov, ktoré stranám sporu na ochranu ich práv poskytuje vnútroštátny právny poriadok (v konkrétnom prípade podaný riadny opravný prostriedok proti uzneseniu o ustanovení znalca a priznaní odmeny znalcovi, pozn.) a naopak štát nemôže zodpovedať

za priet'ahy, ktoré v dôsledku nevyhnutnosti vysporiadať sa s takýmito návrhmi vznikli (pozri napr. rozsudok ESLP vo veci Dostál proti Českej republike z 25. 5. 2004, č. 52859/99).

19. V súvislosti s vyjadrením okresného súdu k obsahu ústavnej sťažnosti v časti, v ktorej poukazuje na nadmernú zaťaženosť zákonnej sudkyne (ako jednu z príčin priet'ahov vzniknutých v napadnutom konaní), ústavný súd zdôrazňuje, že v podobných súvislostiach už viackrát vyslovil (pozri napr. I. ÚS 23/03), že nedostatočné personálne obsadenie súdu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohli len dočasne ospravedlniť vzniknuté priet'ahy, a to len v tom prípade, ak sa na ten účel prijali včas adekvátne opatrenia.

19.1 Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí, a teda vykonanie spravodlivosti bez zbytočných priet'ahov. I keď nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania a mieru ochrany ich základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukázaním na dlhodobo obmedzené personálne kapacity príslušných súdov (pozri napr. I. ÚS 119/03).

19.2 Okrem uvedeného ústavný súd poukazuje na to, že pri posudzovaní, či bolo porušené právo sťažovateľa na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov, posudzuje postup súdu, a nie to, či toto právo bolo porušené činnosťou (nečinnosťou) alebo postupom konkrétneho sudcu vybavujúceho danú vec. Aj za konanie konkrétneho sudcu, resp. zamestnanca súdu totiž (v kontexte požiadavky reálneho naplnenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy) nesie v konečnom dôsledku zodpovednosť príslušný súd ako orgán verejnej moci, ktorého povinnosťou bolo poskytnúť stranám sporu účinnú súdnu ochranu. V tomto zmysle preto pri posudzovaní odôvodnenosti sťažnosti, ktorou sú namietané zbytočné priet'ahy v súdnom konaní, v zásade nemožno robiť rozdiel medzi tzv. objektívnymi a subjektívnymi dôvodmi priet'ahov (m. m. I. ÚS 6/06).

účinný nástroj súdu na zabezpečenie plynulosti konania. Preto i nevyužitie možnosti uloženia poriadkovej pokuty je možné v ústavnoprávnom rozmere považovať za jednu z príčin vzniku zbytočných prietáhov ku konštatovaniu porušenia práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (porovnaj tiež II.ÚS 10/01).

22. Aj z judikatúry ESLP vyplýva, že správanie iných účastníkov konania ako sťažovateľa (teda aj znalcov) nie je síce *a priori* pričítateľné štátu, súdy ale majú povinnosť dbať na hladký priebeh procesu a dohliadnuť na to, aby prietahy na strane tretích osôb nevedli k porušovaniu práv sťažovateľa (porovnaj bod 46 rozsudku č. 76802/01 Hradecký proti Českej republike).

22.1 Podľa názoru ESLP sú znalci síce pri vypracovaní svojho znaleckého posudku nezávislí, podliehajú však kontrole súdnych orgánov, ktoré sú povinné zabezpečiť riadny priebeh vypracovania posudku (porovnaj bod 33 rozsudku č. 22771/04 Cambal proti Českej republike).

23. Možno tak uzavrieť, že došlo k neprimeraným prietahom v napadnutom konaní a bolo skutočne zasiahnuté do ústavne zaručeného práva sťažovateľiek na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, takže podmienky zásahu ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, tak ako boli uvedené, sú tu splnené (bod 1 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadost'učinenia

24. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

25. Prietahy či nečinnosť súdu v konaní sú ústavným súdom hodnotené ako iný zásah súdu voči základným ústavne zaručeným právam (slobodám). Pritom taký zásah sám nie je výrazom (výsledkom) riadnej rozhodovacej právomoci súdu a ako taký sa vymyká

obvyklému, prieskumnému či inému konaniu. Z tejto fakticity vyplýva, že porušenie práva na primerané súdne konanie nemožno dodatočne napraviť. Možno zabrániť, aby nedošlo k ďalším prieťahom (ústavným príkazom), ale už raz vzniknutý prieťah odstrániť nemožno, možno len poskytnúť za porušenie tohto práva primeranú finančnú náhradu podľa čl. 127 ods. 3 ústavy.

26. Ústavný súd formuloval príkaz konať v napadnutých konaniach obom súdom (bod 2 výroku nálezu), ktoré sú povinné postupovať striktnie podľa zásad v zmysle čl. 17 CSP, a to krajský súd aj rešpektujúc ustanovenie § 390 CSP a okresný súd po vrátení spisu z krajského súdu (§ 395 CSP).

27. Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

28. Sťažovateľky sa domáhali priznania finančného zadosťučinenia pre každú z nich v sume 5 000 €. Svoj návrh na priznanie finančného zadosťučinenia zdôvodnili tým, že počas celého trvania napadnutého konania, v zmysle uloženej povinnosti predbežným opatrením súdu, musia umožňovať žalobcom prechod cez pozemok a stavbu sťažovateľiek. Sťažovateľky zdôraznili, že týmto dochádza k obmedzeniu ich vlastníckeho práva, a to až do právoplatného rozhodnutia súdu v napadnutom konaní.

29. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade priznanie primeraného finančného zadosťučinenia prichádza do úvahy, pričom ústavný súd pri určení finančného zadosťučinenia vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na okolnosti prípadu.

30. S prihliadnutím na celkovú dĺžku konania vedeného na dvoch inštanciách všeobecných súdov, berúc do úvahy konkrétne okolnosti prípadu (potreba znaleckého dokazovania), ústavný súd považoval priznanie finančného zadost'učinenia za primerané pre každú zo s'ťažovateliek v sume 1 000 € od okresného súdu a 500 € od krajského súdu (bod 3 výroku tohto nálezu) a vo zvyšnej časti ústavnej s'ťažnosti s'ťažovateliek nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

31. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania s'ťažovateliek, ktoré im vznikli v dôsledku jeho právneho zastúpenia v konaní vedenom ústavným súdom. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

32. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2018, ktorá bola 980 € a I. polrok 2019, ktorá bola 1 062 €.

33. Ústavný súd priznal náhradu za tri úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie s'ťažnosti, repliku s'ťažovateliek) v súlade s § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov právnemu zástupcovi s'ťažovateliek JUDr. Ladislavovi Lukáčovi. Náhrada za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2019 (2 x 163,33 €) spolu s režijným paušálom (2 x 9,80 €) a jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2020 (1 x 177€) spolu s režijným paušálom (1 x 10,62 €) pri zastúpení dvoch subjektov predstavuje sumu trov konania 564,12 €, ku ktorej je nutné pripočítať 20 % DPH, ktorej je právny zástupca s'ťažovateliek platiteľom (§ 18 ods. 3 vyhlášky), čo predstavuje sumu trov konania celkom 676,95 €. Písomné podanie právneho zástupcu s'ťažovateliek doručené ústavnému súdu

3. januára 2020 ústavný súd vzhľadom na jeho obsah nevyhodnotil ako podanie relevantné pre rozhodnutie vo veci, a preto zaň náhradu trov konania advokátovi JUDr. Ladislavovi Lukáčovi nepriznal.

34. Priznanú náhradu trov konania sú okresný súd a krajský súd povinné zaplatiť spoločne a nerozdielne na účet právneho zástupcu sťažovateľiek JUDr. Ladislava Lukáča, [REDACTED], v lehote uvedenej v bode 4 výroku tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

35. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

36. Vec bola v súlade s čl. III bodom 1 písm. b) a c) Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2020 do 31. decembra 2020 v znení dodatku č. 1 schváleného na zasadnutí pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky 27. mája 2020 z dôvodu neprítomnosti člena prvého senátu Miloša Maďara prejednaná a rozhodnutá prvým senátom ústavného súdu v zložení Jana Baricová – predsedníčka senátu a sudkyňa spravodajkyňa, Rastislav Kaššák a Ladislav Duditš – členovia senátu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. septembra 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu